

Sjunde roten, tomt 40

Kvarteret Lilla Berget

Tjugoåttonde roten 1637–57v

Tyggårdsgatans västra sida från Köpmangatan till Sillgatan

Sextonde roten 1657h–70

Köpmangatan 14, Tyggårdsgatan 6

Maritta Larses

1637: 1 mtl

Joest Skiertzen (Skärdtzer)

1637, 1642–43

Olof båtsman

1640–41 Var kanske den båtsman med hustru som omtalas 1643

Nils Persson (1639 kallad båtförare) sedan kallad

Nils /Persson/ Masthuggare 1637– 1649–51: 2 mtl, (XVI), 1657h: 1, 1658: 2, 1659– 63: 1½ mtl, 1665: 3, 1666: 2, änkan *Marit Pedersdotter* 1667–81 M1676: 1 tomt Gustavi tomtöreslängd 1670–78

Olof Talg hos Nils Masthugger 1649: 2

Lucas Leddertogare 1649: 1 mtl

Tobias Karduansmaker 1649: 1 mtl

Philipp knifuesmed 1649: 2 mtl

Matthis snickare 1650–51: 2 mtl

Cornelius timberman 1652: 1 mtl

Karin Persdotter 1653: 1 mtl

Elin Persdotter 1654: 1 mtl

Johan skomakare 1667–69

Murmästaren Peder Olofsson (Mellenberg) uppbjöd den 2.5.1678 en tomt, som var belägen på Köpmangatan mellan svarvaren Anders Anderssons gård i öster och handskmakaren Sven Eriks-sons i väster som han köpt av president Spalding för 110 rdr. Det tycks inte ha blivit något av detta köp. Det meddelades den 21.2 1682 att Peder Olofsson murmästare den 18.1.1682 hade ingått kontrakt med sin blivande svärmor Marit Pedersdotter sal. Nils Pers efterleverska. Eftersom alla andra av hennes barn hade fått hemgift eller bröllopskost till ett värde av 40 rdr så skulle han, som dessutom lånat henne 10 rdr, i stället få för 50 rdr värde anspråk i hennes till 100 rdr värderade tomt och (som hon skriver) i ”mine huus som iag nu uthi boor, alldeles som de nu för

ögonen stå och tillseendes äre att bewona och efter behag nyttig göra”. Svärmodern skulle bo hos Peder Olofsson murmästare och hans *hustru Elsa Nilsson* och få sin skötsel av dem. Vittnen till överenskommelsen var *Hans Persson Otrill, Peder Andersson Hising* och *Bengt Bengtsson Berg*.

Den 27.10.1684 publicerades ett testamente mellan Per Olofsson och Elsa Nilsson, daterat den 14.10.1684. Hon var sängliggande på grund av en långsam sjukdom. Det hävdades där, att vad makarna ägde icke var arv utan det som den kära modern och svärmodern hade tilldelat dem och som hade godkänts av magistraten den 21.2.1682 att gälla mot de övriga barnen. Elsa Nilsson hade icke skrivit själv utan *Sveno Areel* såsom notarie och vittne tillsammans med *Matthis Scheffer* och *Johan Hammer*.

7.4.1688 och 6.12.1688 vände sig *länsmannen på Tjörn Torbjörn Larsson* mot sin svåger Peder Olofsson Mellenberg murmästare, som ensam ville tillägna sig sin sal. svärmoders Marit Pedersdotters efterlämnade hus och gård. Enligt länsmannen skulle svärmoderns gåva till Per Olofsson och hans hustru Elsa Nilsson ha härrört från hemföjd, som efter hennes död enligt 18 Kap. giftermålsbalken borde delas mellan barnen. De andra barnen hade dock efter branden 1669 hjälpt sin gamla moder att uppbygga gården och senare ihågkommit henne med gåvor. Skötseln hade länsmannens hustru till största delen åtagit sig under gummans korta sjukdom. Enligt länsmannen hade Elsa Nilsson hemfört arv från en i Holland avliden syster *Karin Nilsson* att delas mellan modern och syskonen, vilket icke skett. Men det framgick att modern själv efter Elsas hemkomst hade tagit hand om arvet. Elsa Nilsson hade avlidit den 8.1.1685.

Petter Olofsson Mellenberg gifte den 1.11.1685 om sig med (jungfru överstruket i kyrkboken) *Annika Johansdotter Valck*, dotter till *handlaren Johan Sigbrand Valck* och *Anna Clausson*. Han avvittrade efter henne den 6.9.1711 för att gifta sig en tredje gång med *löjtnant Matthias Linds änka Ingrid* (1717 kallad *Ingrid Cleberg*).

Per Olofsson murmästare vände sig vid kämnärsrätten den 5.3.1686 mot *Bengt murmästare*, som skulle ha tagit hans betingade arbete hos *källarmästare Jürgen Grube* att bygga en källare (längd $8\frac{3}{4}$ alnar, bredd $6\frac{1}{2}$ alnar inom vägg). Bengt Murmästare var lovad 40 rdr courant. Det vittnades den 10 mars om att Jürgen Grube förledet år hade bestämt sig för en större källare för 60 rdr att byggas av Per Olof Mellenberg men hade ändrat sig och bestämt sig för att låta bygga en mindre källare av Bengt murmästare, som var skyldig honom pengar. Jürgen Grube hade förra året köpt gråsten av Erik och Olof i Kroglätt. Rätten bestämde, att Petter Olofsson i sin egenskap av första kontraktstecknare skulle få utföra arbetet.

Om det nu var detta som låg bakom ovänskapen med stadens övriga murmästare som ledde till att rätten den 3.5.1689 behandlade, att Per Olofsson Mellenberg murmästare hade blivit slagen av *Bengt Bengtsson murmästare, Lars Andersson, Olof Larsson, Sven Gustavsson och Sven Andersson*, ett eller två slag var.

Den 11.6.1706 blev Petter Olofsson Mellenberg murmästare vid fortifikationen på Nya Älvsborgs fästning och i Göteborg efter *Mikael Deber*. 1709 var han ålderman för murarämbetet. (Berg I:3 sid. 29). 1710–15 var han ägare av en hel tomt 7.40–41; tomt taxerades 1715 till 150, huset till hela 520 och lösöret till 500 d smt. I gården bodde då också *Capt Lethin*, vars lösöre uppgick till 100 d smt. Per Mellenberg hade 1717 *gesällen Börge Larsson*. Inneboende var *Matthis Waldenström, båtsmansänkan Anna Andersdotter* och *skeppar Wallkers änka Maria Roth*.

Fr.o.m. 1715: se 7.41. Petter Olofsson Mellenberg begravdes 16.9.1719.

Den norra delen av Petter Mellenbergs gård eller halva gården, senare kallad 7.41 (ff se där) beboddes först 1720 av Petter Mellenbergs änka och arvingar. Övertogs sedan av sonen *handelsmannen, sedermera rådmannen Johan Mellenberg*, som också blev ägare av 7.42.

Den södra delen av gården (7.40) hade Petter Olsson Mellenberg eller hans änka någon gång mellan 1717 och 1720 sålt till *guldsmedsmästare Herman Hermansson*, som hade erhållit burskap den 14.7.1704 och den 5 febr. samma år gift sig med *Margareta Wallman* (begravd 27.11.1724, dotter av *guldsmeden Sven Wallman*, död 1706 och *Margareta Hertig*, född 1648 och död 1720 samt förut – den 18.9.1688 – gift med *guldsmeden Johan Martin Winterstein*, död 1702, se Berg II:5–6, 118).

(Det fanns tidigare i Göteborg på 1660–70 talet ett par ”Herman Guldsmed” nämligen den Rigafödde *Herman Holst guldsmed* och *Herman (Grimpe?) Guldsmed* i 4.107)

1720 bor Herman Hermansson i gården tillsammans med sin styvsvärson *Aron Holm* (född 1687, död 1742, begr. 23 april), vilken erhållit burskap som svärdfejaremästare 30.8.1718 och den 25.6.1718 hade gift sig med *Margareta Elisabeth Winterstein* (född 27.3.1692, död 1763 och begr. 27.5. s.å.). 1725 är det full verksamhet i fastigheten: då har guldsmeden hjälp av gossen *Jacob Meijer* (se bl.a. 6.24) och har pigan Anna Andersdotter medan svärdfejaren har *gesällen Gustaf Kiempe* (1730 avlöst av *gesällen Hans Hedemarck*) och *läregossen Anders Biörkman*.

Aron Holm övertager så småningom gården från svärföräldrarna men 1730 bodde hos honom guldsmeden Herman Hermansson, som ”övergivit professionen”. 1741 var svärdfejaren Arent Holm ”utfattig” och betecknas 1743 som ”sjuk, fattig och näringslös” men biträdades detta år av sonen *gesällen Erich Holm*, döpt 25.6 1710 till *Erik Herman* (senare enligt avkortningslängd ”bortrest i stor fattigdom”). Inneboende var 1743 *uppsyningsmannen vid Lilla Tullen M Österberg*,

Guldsmeden avled på fattighuset 1745 (begr. 27 juni). Då var Aron Holm själv död, ty han begravdes Chr 23.4.1742, 55 år gammal.

Greta Elisabeth Holm berättade i en inlaga till magistraten 1644 (EIIb:32,14.5.1744), att guldsmeden *Olof Fernlöf* till hennes sal mans förnödenhet hade lånat pengar av sal *schoutbynachten Ståhlhandske*. Hon hade många fattiga små barn. För att slippa sälja gården och bli husvill ville hon låna 300 d smt av magistraten. Olof Fernlöf motiverade lånet med att han då var i begrepp att låta inventera berörde avl svärdfejares egendom (EIIb:21, 18.4.1744).

Margareta Elisabeth Winterstein behöll gården, som i bouppteckningen efter Aron Holm sades vara belägen på Köpmangatan och värd 450 d smt. Men i tomtöreslängden 1745 talas om *murgesällen Thore Winquists* halva gård: när murmästare Benjamin Rancke i april 1748 får fasta på 7.41–42 talas det om Winquists söder därom belägna *tomter*. Thore Olufsson Winqvist efterlämnade (bou 10/10 1746) 874:17 d smt, därav ett litet tomtstycke om ungefär 1/3 dels tomt på Nygatan, som änkan efter dödsfallet bebyggt, 85 d smt, ävensom ½ strömbåt, *Höljebåten* med skrårättighet, 1 040 daler. Änka *Annika Askengren*, dotter av *blockmakare Lars Thomasson Askengren*, död före 1734 och dennes första *hustru Susanna Kloth*, död före 1706 (Berg II:11–12, 302).

Winquists fasta egendom hade 1750–53 övertagits av *skepparen Christopher Lorentsson Meijer* (sista året 4 mantal). Han bör ha gift sig med Thore Winquists änka, ty det framgår av en supplik (EIIb:51, 3.12.1748) att hans styvson *Olof Winqvist* hade nått sina myndighetsår och omtalade, att hans arvslott inestod hos styvfadern. Tidigare samma år (EIIb:47, 23.4.1748) berättade Christopher Meijer, att han hade tillhandlat sig en jakt med vilken han själv ville bedriva sin när-

ing, varför han ansökte om burskap. Han hade redan 1732 varit gift här i staden och sedan dess erlagt alla fordrade avgifter och skatter. Under dessa år hade han städse idkat sjöfart utomlands. Året innan hade han berättat (EIIb:44, 16.9.1747) att han till *skräddaren Petter Berggren* för 400 d smt hade sålt en halv gård på Kyrkogatan den 2.8.1746. Det var emellertid tvist om betalningen, varför Meijer försökte få Berggren att flytta ur gården.

Men änkan Holm bodde kvar i den andra delen av gården 1753 tillsammans med sonen läregossen (blivande svärdfejaren) Aron Holm, den fattige blockmakaren Anders Runquist, pigorna Anna Lisa och Anna Maria Svart, den fattige skräddaren Abraham Boije (se 8.2, Johan Busck) med läregossen Lars Styrell.

I nekrologen över Margareta Elisabeth Winterstein i Christine församlings begravningsbok den 27.3.1763, säges hon vara född 27.3.1692 (och var alltså vid dödsfallet 71 år gammal). Hon hade gift sig den 25.6.1718, hade förlorat sitt hus i den stora eldsvådan 1746, med stor möda ha återuppbyggt det 1747, sedan 1751 ha gift bort sina barn och 1760 ha dragit sig tillbaka från världsliga bestyr.

Sonen Erik Herman var tydligen ett olycksbarn. Svärdfejargesällen Herman Holm anklagades i en inlaga till magistraten 1746 (EIIb:40, 25.6.1746) för att en lång tid ha fört ett ypperligt leverne, vilket stred mot Kungl. Maj:ts utfärdade skrå, tjänstehjons- och värvningsförordning. Han borde vara till krigstjänst förfallen. Sedan förleden påsketid hade han icke arbetat i verkstaden, som hans moder Anna Holm (bör vara Greta Elisabeth) ännu uppehöll under privilegier och där hennes son borde äga sitt försvar. Han hade nästan varje dag och natt uppehållit sig i *båtekarlen Tallbergs* gård hos en därvarande gift hustru. Han sågs ofta på krogar och yppiga ställen. Sistlidna midsommarafton den 23 juni sedan klockan sex slagen fann man honom på en *krog Laken* utom Drottningporten öva spel och dryckenskap.

I kämnärsrätten den 14.9.1753 vände sig svärdfejargesällen Herman Holm på sin syster *Anna Catharina Holms*, född 1722, vägnar mot den i huset boende *skräddaren (Abraham) Boijes hustru Cajsa Boije* för att hon sagt, att hans mor inte rätt föder upp sina barn och om Anna Catharina Holm ”att hon ändock icke är jungfru”. Hustru Boije förklarade att hustru Holm tillika med sina två döttrar och sin son och tre stadssoldater kom upp till henne och frågade, om hon ville tillstå sina tidigare fällda ord, så skall hon i häpenheten sagt till Holms mor och dessutom till Holms syster ”det är ej en jungfru, som förer ett sådant alarm”. En annan syster *Johanna Maria Holm* gifte sig 1751 med *sporrsmeden Olof Weissell*.

En namne, sonson till den första svärdfejaren Aron Holm, var *svärdfejaremästare Aron Aronsson Holm* (nummer 3), döpt 9.3.1762, död 13.8.1812 (se 7.75).

Det framgår av magistratens årshandlingar 1763 (EIIb:105, 13.7.1763) att *hamnfogden Jacob Björnrahm*,

som var död den 14.4 1793, hade köpt avlidne svärdfejareänkan Holms gård på auktion. Den sades då vara belägen på Köpmangatan vid Lilla Berget. Änkans arvingar, som ännu bodde kvar i gården, ville tillägna sig en del av vad som fanns i gården vilket enligt Björnrahm var tvärt emot lag och billighet.

Nicolaus Blomsterdahl och *underskulden J. H. Udström* intygade den 12.7.1763 i en attest, att de hade varit och besiktigat gården. Den avlidnas son *svärdfejaren Aron Holm* (nr 2, g. *Sara Maria Holm*) gav då tillkänna, att de papperstapeter, som satt på väggarna i hörnkammaren åt Smedje- och Köpmangatorna i undervåningen tillhörde honom, varför han tänkte taga med sig dem vid

utflyttningen. Blockmakare Rundquist sade sig vara ägare av vindsdörren med därtill hörande lås och begärde betalning för den, eljest skulle han taga bort den. Björnrahm bestred dessa anspråk, då han på auktionen hade inropat egendomen i befintligt skick.

Jacob Björnrahm var 1742 perukmakaregesäll men berättade sig då (EIIb:38, 7.3.1742) icke längre bruka professionen utan ville bli hårhandlare, vilket perukmakareämbetet icke hade något emot. Han begärde därför burskap och löfte till hårhandel av magistraten. 1746, då han kallades "s.k. uppsyningsman" av sin hyresvärd *tapetmakaren Christoffer Becker*, som i en inlaga till magistraten klagade över att Björnrahm och hans hustru strax efter deras inflyttning (se 1.36 och 3.77) visade sig vara så träto- och bullersamma, att både Christoffer Becker och dess husfolk och grannar oroades. Trots ordentlig uppsägning genom stadsbetjänten vägrade Björnrahm att flytta (EIIb:41, 29.11.1746).

Björnrahm begärde 1756 nedsättning i skatten på grund av sina svaga villkor. Han skötte nu på elfte året på magistratens förordnande utan någon lön uppsyningsmanssysslan i Göteborg och hade icke någon annan inkomst (EIIb:87, 19.11.1756).

Jacob Björnrahm, uppsyningsman sedan 1746, hade enligt sin inlaga till magistraten 1758 (Gbg EIIb:93, 23.12.1758) lovats en ledigbliven syssla, sedan han förbigåtts vid underskultsval efter avlidne *Lars Ahlquist* genom tillsättandet 1755 av *brandrotmästaren Nicolaus Blomsterdahl*. Björnrahm sökte nu hamnfogdetjänst efter avlidne *Martin Wefwer*. Även Blomsterdahl sökte nu hamnfogdetjänsten.

1769 ville Björnrahm (EIIb:138, 27.11.1769) få den syssla som biträdande fattighusbokhållare, som deciderats *Oluf Östbom* (eftersom *Sven Lundell* då var sjuk). När Lundell avled söktes tjänsten som fattighusföreståndare av såväl Östbom, som uppehållit tjänsten under Lundells sjukdom, som Jacob Björnrahm (EIIb:146, 11.3.1771).

Jacob Björnrahms hustru *Elsa Ström* var (enligt Mark? FII:11 487, uppgift lämnad av fil dr Lenart Andersson Palm) dotter till kaplanen i Tostared *Jacob Severin Ström* och hans hustru *Ingeborg Carleman*. Elsas morfader var inspektören över bohuslänska sjötullarna *Gustaf Carleman*, död 1697 i Stockholm.

Tomtöreslängden 1800 upptar (utom de ägare, vars gård senare kallas 7.41):

7.40 1/2 tomt drängen ("betj") *Johan Jonssons* hus (uppbud 14.4.1801) och 1807: 1/2 tomt *Krögaren Petter Ericsson*.

Traktören Peter Ericsson död 24.10.1816 efterl. (bou 20.11.1816) trähus och tomt 7.40 (nr 40 i sjunde roten Sillgatan) 1000 rdr banco, samt ett nyligen uppbyggt trähus m. tomt nr 44 i Nya Haga, sålt på utmätningsauktion 4.3.1824 för 750 rdr. Huset vid Sillgatan (7.40) ägde han redan vid bou efter första hustrun *Marta Christina Bredberg* död barnlös 15.6.1806. Änka: *Johanna Norberg* död 24.10.1827 (bou 16.5.1832, Berg II:3–4 sid. 270.)

Senare uppbud av 7.40

vikt handl Birger Mellander	10.8.1835
skräddargesällen Peter Hallberg	17.7.1837
betj Christian Norberg	19.5.1845
handl Andreas Jonsson	16.6.1873